

ke s obzirom na rješavanje **volumena i prostora**. Ovako postavljen zadatak ujedno znači provjeru kako je učenik shvatio prethodno navedene pojmove:

- a) – zatvoren, sažet volumen,
  - napetost obrisne linije,
  - prostor koji obavlja jednostavan volumen;
- b) – dinamičan, rastvoren volumen,
  - dinamičan prostor, pokretljiv, aktivan.

Uključivanjem učenika u spoznajni proces mijenja se njegov klasičan – pasivan položaj i on umjesto **objekta** postaje **subjekt** u nastavi.

Naše didaktičke izložbe obuhvaćaju najčešće nekoliko nastavnih jedinica. Njihovim organiziranjem omogućavamo učenicima da na novim primjerima, na originalnim i vrijednim umjetničkim djelima, izvrše proširivanje i ponavljanje gradiva.

Također i promjena voditelja, kad umjesto nastavnika govori novi, učenicima nepoznati čovjek – kustos, kao i promjena prostora djeluju pozitivno na pažnju učenika.

S druge strane, zapaža se da učenik bira lakši način pa će prije odabrati ulogu slušaoca nego potpuno aktivnog čitaoca kataloga i promatrača koji treba sve sam da spozna i zaključiti.

Isto tako, i nastavnici u želji da u što kraćem vremenu (u toku jednog školskog sata) obrade što više nastavnih jedinica skloniji su brzem »prelaženju« cijelog izloženog materijala nego sporijem individualnom radu učenika.

Tada je uloga kustosa još značajnija i odgovornija. Stoga je važno da kustos u toku vođenja što više aktivira učenike. Njihovi zaključci treba da se zasnivaju na promatranju i uspoređivanju. Tada će katalog poslužiti kasnije kao repetitorij.

Da bi kustos mogao odgovoriti ovom zadatku, potrebno je da ima pedagoško obrazovanje, da poznaje plan i program predmeta likovne kulture i metodiku predmeta.

Orijentacija Galerije »Vjekoslav Karas« Gradskog muzeja Karlovac na didaktičke izložbe dovela je i do plodne suradnje Muzeja i aktiva likovnih pedagoga općine Karlovac. Ta se suradnja ogleda ponajprije u zajedničkom radu na organizaciji niza izložbi likovnih radova djece i omladine, predškolskih ustanova, osmogodišnjih škola i škola usmjerenog obrazovanja.

U organizaciji **dječjih likovnih izložbi** nastojali smo da i one budu koncipirane tako da rješavaju određenu problematiku i da budu didaktičke, ponajprije stoga jer su namijenjene i nastavnicima i učenicima.

Evo nekoliko naslova izložbi koje smo organizirali: **Moj grad olovkom i bo-**

jom, Škola i muzej, Trodimenzionalno oblikovanje u dječjem stvaralaštvu, Grupni dječji radovi u likovnom odgoju djece Karlovca, Boja u dječjem stvaralaštvu, Dječji akvarel, Elementi novog nastavnog programa likovne kulture, Stvaramo zajedno (Dijete i njegov nastavnik).

Ova naša aktivnost koliko god je muzejsko-galerijska, ona je u isto vrijeme i pedagoška.

Izbor teme kao i izbor radova uvijek se obavlja u suradnji s aktivom likovnih pedagoga. Obično se o temi dogovori mo tokom prvog polugodišta kako bi ostalo dovoljno vremena za rad u školi. Iz naslova izložbi vidi se da izbjegavamo »indiferentne« tematske izložbe. Uvijek se akcenat stavlja na neki likovni problem koji je posebno obrađen u popratnom kataloškom tekstu. Pa i onda kad je izložba tematska (**Moj grad olovkom i bojom**) koncipirana je problemski. U ovom primjeru uz recentne redove izloženi su i dječji radovi iz galerijskog fundusa nastali 1956. godine. Odatle i mogućnost usporedbe i stvaranje zaključaka što se sve promijenilo u likovnoj pedagogiji, pa i u rezultatima rada. Suradnja škola i Gradskog muzeja Karlovac tradicionalna je. Zato smo 1981. godine priredili izložbu pod nazivom **Škola i muzej – likovni radovi**. Uz mnogobrojne likovne dječje radove nastale promatranjem nekog od brojnih muzejskih predmeta (samo na ovoj izložbi nabrojili smo više od četrdeset muzejskih predmeta koje su djeca crtala i slikala) na izložbi smo naznačili još neke oblike suradnje škole i muzeja. Tako smo izložili pismene sastavke i zapažanja na izložbi o revitalizaciji »Zvijezde«, drugi opet zapis s didaktičke izložbe, a učenici jezičnog usmerenja preveli su uvodni tekst kataloga samostalne izložbe Josipa Vaništa. Našlo se tu i zapisa o poslovima kustosa gradskog muzeja, o čemu su slušali na predavanjima koja kustosi održavaju za učenike.

Interesantna su i ona iskustva kad se cijeli razred izmijeni u ulozi vodiča. To je dugogodišnja praksa povijesne grupe ŠC »Dr. Ivan Ribar« u vrijeme održavanja svojevrstne jednodnevne dječje likovne kolonije u Vukmaniću. Tada se u sklopu Obiteljske zbirke Ribar okupi stotinjak učenika na susretima pod imenom **JURICI U ČAST**, koji nakon razgledavanja Zbirke cijeli dan slikaju u Zbirci i pejzažu, zabavljaju se i na kraju nakon zajedničkog ručka prirede izložbu na otvorenom.

Obrazovni rad u našem Muzeju ne iscrpljuje se samo izložbenom aktivnošću i organizacijom vodstva. Smatramo da time još nisu navedene sve mogućnosti obrazovne djelatnosti u muzeju.

Svakako da bi »otvaranje« radnog mjesta muzejskog pedagoga znatno proširilo i obogatilo obrazovnu djelatnost muzejske ustanove.

ABSTRACT

From the practice of the Vjekoslav Karas Gallery, Municipal Museum of Karlovac

Petar Skutari

In the Vjekoslav Karas Gallery, specialized didactic exhibitions have been organized since 1979. Two types of exhibitions are prepared: one with the material from the gallery collection, the other with children's drawings and sculptures. The didactic exhibitions prepared with objects from the gallery collection treat topics appropriate to the curricula of primary and secondary schools, such as »How to look at a picture?« »Line and color«, »Volume and space« etc. Each exhibition has a catalogue containing references and a questionnaire for pupils to stimulate them in the process of perception and drawing of conclusions. The art exhibitions with children's creations are prepared in cooperation with art teachers from all schools in the town. The teachers decide together with the curator on the topics to be treated in school (or in the museum or gallery), and the works created in that way are displayed in the gallery exhibition.

Suradnja sa školama

Kulturna skupnost Slovenije, Ljubljana

Prijevod sa slovenskog jezika: Marija Keresteny, prof.

Umjesto motta:

1) »Muzeji« . . . redovito i planski suraduju s odgojno-obrazovnim organizacijama u njihovom radu.«

(9. točki člana 71 Zakona o prirodnoj i kulturnoj baštini)

2) iz pisma Predsjedništva Republičke konferencije SSRN svim kulturnim organizacijama udruženog rada, lipnja 1985.; »Svaka kulturna organizacija dužna je dio svojih kadrovskih, organizacijskih, prostornih i financijskih mogućnosti posvetiti suradnju s umjetničkim odgojem«.

Pregled podataka iz drugih dijelova analize, značajnih i za ovu temu:

– tri četvrtine posjeta u nacionalnim muzejima, oko četiri desetine u općini i (većina) sedam desetina u posebnim muzejima otpada na redovno organizirane posjete škola;

* Ovaj dio iz analize o prenosivoj kulturnoj baštini i njenom očuvanju obrađen je šire i istovremeno detaljnije da bi poslužio za rad školskim i kulturnim, pa i društveno-političkim organizacijama, u prvom redu SSRN, koje prate osvajanje kulturnog odgoja u osnovnoj školi i umjetničkog odgoja u srednjoj.

- kustose-pedagoge zapošljava slijedećih 16 muzeja: Prirodoslovni muzej Slovenije, Narodna (nacionalna) galerija, Moderna galerija, Slovenski etnografski muzej, Muzej narodne revolucije Slovenije, od nacionalnih: muzej u Loki, Novom Mestu, Brežicama, Mariboru, Ptuju, u Ljubljani (dva) opća i oba u Mariboru, Slovenj-Gradecu i posebni u Kostanjevici.

Zapošaljavanje kustosa-pedagoga planiraju: oba celjska, koparski i idrijski muzej.

- od publikacija koje izdaju muzeji širokoj je javnosti ili čak svakodnevnom posjetiocu namijenjeno malo;
- muzeji su u većini slabo opremljeni tehničkom opremom za zapisivanje i prijenos slike i zvuka;
- muzeji imaju nekih četrdesetak prijenosnih izložbi, prikladnih (i) za gostovanja u školama.

Svim muzejskim organizacijama udruženog rada, njih 35, postavljena su, s obzirom na suradnju sa školama, pitanja o slijedećim sadržajima: o izložbama, posebno oblikovanim za pojedine sadržaje i stupnjeve školovanja; o nastavi u muzeju koju u sporazumu sa školom održava radnik muzeja; o neposrednom sudjelovanju radnika muzeja u nastavi u školi; o posuđivanju muzejskog gradiva i pomagala školama; o pedagoškim uputama koje muzej priprema za učenike – posjetioce; o slobodnim aktivnostima koje priprema, oblikuje i omogućuje muzej; o pomoći učenicima koji pripremaju seminare; o uključivanju školske omladine u rad muzeja; o svemu drugom što bi se prema mišljenju muzeja uklapalo u ovaj okvir.

Uzeti su u obzir samo podaci koje su tim povodom pripremili muzeji i javili ih pismeno. Odgovori daju prilično šarenu sliku. Vrlo malo pozitivnih podataka mogli su dati npr. Arhitekturni muzej Slovenije, opći muzeji u Kočevju, Celju i Radovljici, te umjetnički muzej u Mariboru; isto tako i Narodni muzej, Moderna galerija, Slovenski školski muzej, Kazališno-filmski muzej, zatim muzej u Novom Mestu, Brežicama, Murskoj Soboti i Piranu.

a) **Izložbi u muzejima**, sadržajno i metodski **oblikovanih prema nastavnim planovima** osnovnih ili srednjih škola, gotovo da i nema. Takvima bi se mogli smatrati **Travnik** (u Prirodoslovnom muzeju Slovenije) **Aparhaid** (EmS), izložba o muzejskoj djelatnosti (Loka), **Piranska organizacija u NOB** (Metlika), **Arheološka razdoblja Ljubljane** (ljublanski muzej), **Zakriž nekad i danas** (Idrija).

Srodne su izložbe koje muzeji pripremaju za školu ili u pojedinim školama,

uglavnom prigodnog, dakle užeg i prilagođenog sadržaja i takvih je bilo znatno više: mariborski muzej NOB priprema godišnje deset takvih izložbi, muzej u Slovenj-Gradecu ima redovnih 11, galerija u Kostanjevici ima stalnu izložbu postimpresionizma u osnovnoj školi. Drugi muzeji u protekle tri godine nisu organizirali takve izložbe. (Nema sumnje da je neka putujuća izložba pogodna **također** za osnovnu i srednju školu, kao i to da je (gotovo) svaka izložba u muzeju više ili manje, u cijelosti ili djelomice, pogodna i za odgojno-obrazovne namjene. Ta netko je već negdje i zapisao da je približno svaki drugi posjetilac školarac, iz škole doveden: to se međutim, ne može bez ograde ubrojiti u suradnju muzeja sa školom.)

b) **Praksa školske nastave u muzeju** s korištenjem njegovih izložaka, muzikalija, tehnike, prilično je već uhodana, npr. u celjskom posebnom muzeju (40 do 50 puta godišnje), u EmS (30 puta), u muzejima u Idriji, Velenju, Metliki i Slovenj-Gradecu ima svaki školarac dva puta, u prvom i drugom i svaki srednjoškolac jednom nastavu iz povijesti, odnosno iz biologije. TmS, muzeji u Tržiču, Brežicama, Ptuju, Radovljici redovno ugošćuju razrede pojedinih škola (ovisno o nastavniku), u Prirodoslovnom muzeju, u KFM, u muzejima u Loki, Celju, Kopru, Kranju pak povremeno; preostalih dvadeset muzeja takvu praksu nema.

c) **Nastavu koju u muzeju održava kustos** najredovitije i najčešće prakticira muzej u Slovenj-Gradecu (2 puta godišnje), muzeji u Murskoj Soboti i Mariboru po deset puta i po nekoliko puta i Am, Radovljica.

U okviru **dana kulture** ugošćuju škole i suoblikuju sadržaj tih dana muzeji Mi-26, kranjski, onaj u Brežicama, Ljubljani, Idriji, Kostanjevici; u Idriji i za prirodoslovnih dana. Muzej u Slovenj-Gradecu ugošćuje ili je u gostima u svim školama na tom području za obrambenih dana. Galerija u Kostanjevici priprema učenicima zaokruženi sklop sadržaja kojima popunjava cijeli dan kulture. U Prirodoslovnom muzeju upriličuju »radni sat ili sat učenja u muzeju« neovisno o školi, s velikim odazivom omladine.

Iako vođenje kroz izložbu u načelu ne znači i oblik suradnje sa školom (već standard muzejske izložbene djelatnosti uopće), ne možemo ga mimoći u ovom kontekstu, jer načinom vođenja kroz izložbu moguće je postići upravo značajne i iznimne odgojno-obrazovne učinke. Koliko je i kada ono kvalitetno, nije moguće utvrditi. Kvantitativno je upravo ovaj oblik najčešći, jer nam npr. MNO Maribor navodi 500 vođenja

godišnje, Narodna galerija 420, UGM 200, pa čak muzej u Kočevju 60; osim toga za stručnog se vodiča za školske grupe redovno pobrinu i muzeji u Kranju, Velenju, Gorici, Radovljici, Ljubljani (posebno za vrlo posječenu izložbu na Urhu), pa vjerojatno i u drugim muzejima, jer je razgledavanje bez vodiča pravilo samo u TmS (gdje su izložbe za to prilagođene).

č) Najčešće **predaje u školi kustos** muzeja u Slovenj-Gradecu (50 puta), on svake godine posjeti sve škole, osim onih koje su djecu dovele u muzej; (30 puta), muzeja u Mariboru (24 puta), koparskog (15 puta), SEM (10 puta), piranskog (8 puta), po nekoliko puta kustos muzeja u Idriji i Gorici. U tri primjera (Maribor, Murska Sobota, Metlika) kustosi su istovremeno članovi nastavnčkog vijeća jedne od srednjih škola.

Kustosi 23 muzeja se u školama – barem ne kao predavači – ne pojavljuju.

d) Školama povremeno **posuđuju muzejsko gradivo** i pomagala – naravno takvo koje je za to pedesno – muzeji u Kranju, Tržiču, Metliki, Mariboru, Velenju, Idriji, Trbovlju, Slovenj-Gradecu i u posebnom muzeju u Celju. Podstak je možda više nego zbog posuđivanja samog zanimljiv kao dokaz suradnje.

e) Posebne **susrete**, predavanja, seminare **za nastavnike** ili mentore osnovnih ili srednjih škola pripremili su u protekle tri godine jednom ili više puta, samostalno ili u suradnji sa Zavodom SRS za školstvo Prirodoslovni muzej Slovenije, MNRS, opći mariborski i koparski muzej, te posebni celjski i mariborski. I nekoliko drugih prigoda, kada su na okupu bili nastavnici, iskoristio je za informiranje o mogućnostima suradnje s muzejem SSM, a i Narodna galerija; povremene individualne razgovore na tu temu imali su EmS i muzej u Kranju.

Etnografski muzej Slovenije skoro svaki mjesec šalje školama **obavijesti o svojoj djelatnosti** i mogućnostima suradnje. Još češće Mi28 (na 200 naslova). Muzej u Novom Mestu poslao je poziv svim školama u Dolenjskoj da jave svoje želje za suradnju; odazvala se samo jedna. Muzej u Ljubljani svake godine školama javlja teme s kojima može surađivati u odgojno-obrazovnom sistemu; odaziv nije najbolji. Kranjski muzej je već na početku usmjerenog obrazovanja poslao svim srednjim školama Gorenjske poziv na dogovor o suradnji, međutim bez odaziva.

(TmS je prije nekoliko godina izdao posebnu knjižicu **Škola i muzej**. Smatraju da je to bilo bez koristi.)

f) Sa školskim kružocima (povijesni, etnografski) surađuje EmS, muzeji u Kranju, Ptuj, Gorici, Kopru, opći muzeji u Idriji te posebni u Mariboru, Slovenj-Gradecu i Trbovlju. Suradnja je različita, bilo da je u prvom redu mentorstvo ili pak prikupljanje. Kustos muzeja u Trbovlju sudjeluje npr. u radu kružoka dva sata svakog tjedna.

g) Da daju savjete više od dvadesetorici **učenika** godišnje i pomažu im u njihovim **seminarskim radovima** kažu u muzeju u Slovenj-Gradecu, MNO u Mariboru, MNR u Celju, u muzeju u Brežicama; približno desetorici učenika pomažu muzeji u Kranju, Mariboru, Gorici, Trbovlju, Kostanjevici; nekoliko takvih savjeta daju i u ljubljanskom muzeju, u Trzinu, Kočevju, Novom Mestu, Ptuj, Celju, Laškom, Piranu, Radovljici te u UGM.

Nacionalnim muzejima se za pomoć obraćaju prvenstveno studenti, u manjem broju i učenici.

Samo pet muzeja ne može izvijestiti da imaju takav oblik suradnje sa školama.

h) Usmjeren obrazovanje utvrdilo je obavezu **radnu praksu** na srednjem stupnju. Pet nacionalnih i šest drugih muzeja već je primalo učenike na radnu praksu, ukupno više od 50 godišnje. Iskustva gotovo svih tih muzeja odlična su, nigdje loša.

i) **Izvanškolske interesne djelatnosti** prilično često potraže suradnju (ili bar imaju podstrek) muzeja.

Na taborima i drugim oblicima djelatnosti pokreta »znanost omladini« značajnu suradnju bilježe muzeji iz Metlike, Ptuja, Velenja, Idrije te Prirodoslovni muzej Slovenije.

Uz pomoć **Pionira** razvile su se odgojno vrlo uspješne (i čak za evidentiranje efikasne) akcije **Maske**, **Domaća prehrana** (SEM), popis roda u Sloveniji (PmS). MNSR, MNR Celje i MNR Trbovlje surađuju u kvizovima, odnosno natjecanjima mladih historičara. Muzeji u Ptuj, Idriji i Trzinu redovno obrazuju mlade turističke vodiče.

Muzeji u Ljubljani, Trzinu i Gorici bili su proteklih godina inicijatori i pomagači i za neke šire animacijske priredbe (oživljavanje domaćih običaja, akcija crtanja, natjecaji za najbolji sastav). Prirodoslovni muzej Slovenije je sličnu, vrlo uspješnu akciju napustio.

Velenjski muzej, ljubljanski, koparski, indrijski, MNO Maribor bilježe uspješnu suradnju s učenicima u skupljanju gradiva i podataka, dok muzej u Trbovlju u takvoj inicijativi nije uspio. Celjski i piranski muzej računaju na pomoć učenika prilikom arheoloških iskapanja.

Muzej u Slovenj-Gradecu animira škole da u sve većem broju preuzimaju brigu o spomenicima NOB.

Galerija u Kostanjevici organizira dječji grafički bijenale sa širokim međunarodnim sudjelovanjem.

Ti pomaci (i drugi detalji popabirčeni u razgovorima s vodičima u muzejima) dopuštaju nam barem djelomičnu ocjenu:

- neki se još nisu prihvatili (ili nisu postali svjesni?) svojih zadataka u pogledu surađivanja sa školama, ili su ih se prihvatili s premalo volje. Takvo zanimanje se protivi zakonu, ne može se opravdati i neodrživo je.

- većina muzeja prihvaća se ovog važnog zadatka sa sve većom zainteresiranošću, iskustvom i uspješnošću, pri čemu je njihova spremnost još uvijek veća od rezultata.

- gledano u cjelini, muzeji su se mnogo potpunije potrudili oko suradnje sa školama nego škole oko suradnje s muzejima (znamo da je van te »sprege« malo muzeja a znatno više škola).

- možda je najslabija točka u nastojanjima muzeja upravo neposredan kontakt sa školama (zbog njihovog neodaziva, pomanjkanja njihove inicijative, a posebno njihovog stručnog, tj. pedagoškog doprinosa pri oblikovanju suradnje);

- osim neodaziva donosi ponekad razočaranje i nepovjerenje muzealaca i loše zamišljen, loše pripremljen i loše izveden odgojnoobrazovni rad u kojem bi trebali sudjelovati muzeji; nepripremljenost djece (i nastavnika), neanimiranost za primanje znanja i doživljaja, mnogobrojnost koja onemogućuje svaki pozitivni učinak ili odgojni učinak ...

- muzeji često ne znaju kako se zadatak prihvatiti; muzeologija i muzejska pedagogika su zapostavljene u dosadašnjem školovanju stručnjaka (pa stoga) i u njihovom dosadašnjem radnom iskustvu.

- još nije zaživio utjecaj kustosa-pedagoga. To nikako ne može biti radnik koji sam preuzima sav muzejski rad s mladima, njegov nužan dio rada je u njegovom utjecaju na cjelokupni koncept rada muzeja, u ostvarivanju ovog dijela koncepta koji je posebno namijenjen (školskoj) omladini, u savjetovanju drugih radnika muzeja u pogledu pedagoške i metodološke vizije njihovog rada i u traženju i razvijanju kontakata s pedagozima u školama.

- dosadašnja praksa je, međutim, gledano čisto sa stanovišta pojavnosti, ne i učestalosti poduhvata, ipak oblikovala dragocjenu i prilično cjelovitu formu željene suradnje između muzeja i škole:

- zasniva se na pretpostavci obostrane inicijative i stvaralačkog pristupa kako škole, tako i muzeja, pri čemu razumije pitanja konkretnijih oblika suradnje i djelovanja kao i pitanja uskla-

đivanja i međusobnog prilagođavanja i oplođivanja struka,

- poštuje mogućnosti i moguće prednosti kako rada u muzeju, tako i rada u školi.

- usredotočuje se na odgojnu snagu muzealije, zbirke, izložbe, a specifičan muzejski govor ne upotrebljava isključivo u neposrednoj izvedbi, već ga dopunjuje i primjenom tehničkih sredstava za zapisivanje i prenošenje slike i zvuka,

- kombinirani rad i suradnja nastavnika sa suradnjom i radom muzejskog radnika,

- učenika tretira kao subjekt odgojno-obrazovnog procesa, računa kako na pristup razreda, tako i na individualni ili grupni pristup,

- ima posebne pogodnosti i za one koji pokazuju natprosječan dar i interes,

- vodi računa o nastavi s detaljnije utvrđenom nastavnom materijom – za različite predmete – širim i slobodnim mogućnostima u okviru dana za kulturne i druge djelatnosti, interesne djelatnosti i njihovu ulogu, pa i o vanškolskim aktivnostima djece i za djecu i o uključivanju škole i školske omladine u društvenu sredinu,

- priprema okolnosti za prihvaćanje, upoznavanje i zajedničko stvaranje,

- povezuje ne samo sva područja baštine i njezinog čuvanja već i nastavne predmete; povijest, biologiju, zemljopis, slovenski jezik, obranu i zaštitu, tjelesnu kulturu ...

- osim izričitog odgojnog cilja: razumijevanje, uživanje i čuvanje kulturne baštine, u čemu je muzej nezamjenjiv; muzej dakle svojim udjelom može lako značajno pridonijeti postizanju drugih, zajedničkih odgojno-obrazovnih ciljeva kako u osnovnoj, tako i u srednjoj školi. Zasad ima znatno više kontakata s osnovnim školama, što je razumljivo, jer njih je i mnogo više a i kulturni odgoj je u njima više udomaćen. Kontakt sa srednjim školama se po uvođenju usmjerenog obrazovanja doduše bitno povećao, ali još uvijek ne toliko koliko bi to bilo moguće a ni onoliko kvalitetno kako se to očekuje.

Smjernice:

- Suradnja muzeja sa školama ne započinje tek novim zakonom, a ne može ni preko noći prerasti u novu kvalitetu i opseg; riječ je o procesu u kojem je svaki muzej dužan sudjelovati i za njega se osposobljavati, bez pogađanja ili izgovaranja na prepreke, pa ma kakve one bile,

- u zajednici za kulturu treba uz slobodnu razmjenu rada kategorički utvrditi da muzeji planiraju i izvršavaju i taj zadatak;

- kakvi su zadaci školstva u toj suradnji, ne može biti predmet ove analize; muzeji moraju stvarati uspostavljajući neposredne kontakte sa školama i oblikovati sadržaj, methodske i organizacijske strane zajedničkog rada;
- muzejsko i zajedničko (zajedno sa školama) iskustvo dovoljno je bogato da ga se isplati međusobno izmijeniti i uzajamno koristiti;
- pedagoške službe i istraživačke institucije koje su ovlaštene za praćenje i vrednovanje razvoja kulturnog i umjetničkog odgoja treba da svoju pažnju posvete i sistemu rada ovog odgoja u kojem djeluju i sudjeluju muzeji;
- poslanstvo nacionalnih muzeja sastoji se u tome da i na tom području sudjeluju ugledom i savjetom;
- odgovarajuće stručno razrađeno iskustvo i problematika muzejske pedagogike nužni su sastavni dio svih nastavnih i studijskih programa za sticanje naobrazbe i usavršavanje stručnjaka – muzejskih radnika.

Zaključak

- svoju zakonsku dužnost suradnje sa školama muzeji obavljaju s različitim predanošću, a neki je i nedopustivo zanemaruju;
- u cjelini muzeji pokazuju više volje za suradnju nego škole;
- prevladava klasični način vođenja kroz izložbe;
- muzeji su, međutim, gledano generalno, već razvili bogatu i mnogostranu praksu suradnje sa školama i sa učenicima; iskustvo treba uzajamno koristiti i dalje ga razvijati;
- pritom posebnu ulogu imaju nacionalni muzeji;
- u obrazovanje i usavršavanje za muzejska zvanja ubraja se i muzejska pedagogika.

ABSTRACT

Cooperation with schools

The Slovene Cultural Community

The paper presents part of an extensive analysis of movable cultural heritage and its preservation. The analysis, ordered by the Slovene Cultural Community, encompassed 35 museums in Slovenia. The analysis presented here concerns the cooperation between schools and museums. The analysis included the following questions: the number of museum educators, exhibitions specially designed to present certain subject matters for various educational levels, teaching methodology in museums and schools as used by the museum educator, the lending of museum objects and equipment to schools, information sheets for pupils prepared by the museums, aid provided for pupils who prepare seminar pro-

jects, involvement of school children in the activities of the museum etc. The answers provided a heterogeneous picture. Every museum practices some of the listed activities, but with varied efficiency. The conclusion is: museums show more enthusiasm for cooperation than schools, and the traditional guided tours of exhibitions dominate; on the other hand, museums have, generally speaking, developed and established diverse and multiple cooperation with schools and pupils, so the present practice should be continued and improved. The national museums have an important role to perform in this respect. Education for museum staff should comprise the education in museum pedagogy.

Edukativna djelatnost u Muzeju moderne umjetnosti Primjer prezentacije skulpture*

Nevenka Žiger
Moderna galerija,
Rijeka

Primljeno: 6. 11. 1986.

Ovo vrijeme koje se ubrzano pretvara u »civilizaciju slike« izrazito je sklono muzejima. Svijet je svjedokom velikog broja novih muzeja, kao i porasta posjete izložbama. I sama unutrašnja organizacijska shema muzejskih ustanova prestrukturira se u pravcu difuzije informacija, pa se uz nadmoćne zadatke oko prikupljanja i čuvanja umjetnina sve veća pažnja posvećuje prezentaciji materijala i posjetiocima. **Umjesto da muzej služi kulturnom blagu, treba da služi čovjeku**¹.

Napori usmjereni tome cilju u svijetu su izazvali čak i pojavu posve novih tipova muzeja – svojevrsnih visoko razvijenih kulturnih centara (Beaubourg ili ARC npr.) ili eko-muzeja, uvijek potaknuti idejom multidisciplinarnih pristupa, u želji da se čovjekova isparcelizirana znanja susretnu barem jednom na okupu – u »hramovima duha« našeg doba.

U nas, međutim, (barem koliko je meni poznato) u tom su pogledu poduzeti vrlo stidljivi koraci – s izuzetkom Centra za vizuelnu kulturu pri Muzeju savremene umjetnosti u Beogradu. Muzeji su i dalje specijalizirani, na tradicionalnim znanstvenim podjelama (arheološki, etnografski, povijesni, tehnički ...) pa je prezentacija građe u osnovi **trodimenzionalna slika te episteme**. Prezentacijsko polje jednog muzeja umjetnosti 20. stoljeća bilo bi polje njezine samosvijesti. Međutim, ako je predmet jednog znanstvenog muzeja samo posrednik – znak – do znanstvene spoznaje, onda je predmet umjetničkog muzeja i sam stvaralac značenja – simbol. Tako će se i do umjetničke spoznaje stizati na drugi način, na

Tekst je ulomak iz pismenog rada za stručni ispit kustosa.

razini simboličkog osvješćivanja, odnosno u **traganju za mjestom između riječi i stvari**.³

Ambiguitet simbola omogućuje (i teži) interpretacijsku višestrukost – ovisno o susjedstvu (kontekstu) pojedine će odlike nekog predmeta »stupati u razgovor« s drugima tvoreći određene spoznajne cjeline, a ne iscrpljujući ga.

Jasno je da je u ovom vremenu (20. stoljeće), koje je srušilo »monoteistički« pogled na svijet, sloboda predmetnog tumačenja (pluralizam interpretacija) posve prirodan zahtjev, pa će kao takav biti shvaćen i onaj prema kojemu muzej treba postati »laboratorij« vizuelnih ideja.

Od muzeja 20. stoljeća osobito se očekuje da **interpretira** kako postavom, tako i tekstom, riječju, audiovizuelnim sredstvom ...), odnosno da **posreduje** između materijala i posjetilaca. Da pruži neko **znanje** o izloženom materijalu, ili – još bolje – da omogućiti pristup, radi stjecanja jedne osobine i osobite **vizualne** spoznaje putem vlastitog iskustva.

Jer, umjetnost ovog stoljeća, budući da je temeljito preokrenula vizualne kodove svojih prethodnika (koji su stoljećima u svojim promatrača razvijali određene navike gledanja) ostala je, nažalost, za većinu još i danas neviđena i neshvaćena. Odatle, vjerujem, i onaj poznati »strah od muzeja«.

Kako ga odagnati? Kako od svog muzeja učiniti »komunikativan« muzej nasuprot »informativnom«?⁴

U spletu tih okolnosti nada se i edukacijska funkcija u jednome muzeju moderne umjetnosti.

Obrazovanje – da, ali **drukčije**. Za razliku od škole, ovo treba nositi neku **draž slobode**, otvorenosti za jedan drukčiji način izražavanja i mišljenja.

Neposrednost iskustvene spoznaje kvaliteta je prave muzejske spoznaje i utoliko je i bogatija od puko diskurzivne. Ona proizlazi iz **zornosti** materijala (koji nedostaje školskom obrazovanju). Osim toga, ona vodi afirmaciji individualne spoznaje (i samostalnosti mišljenja) – koja je i u samoj osnovi umjetničkog rada. Individualnost, kao civilizacijska kategorija ovoga stoljeća, koja je proizvod njegovih demokratskih tekovina, polje je »investicija« našeg vremena, pa će se, kao što Suzy Gablik zamjećuje, umjetnost iz **sredstva za održavanje kulture jedne zajednice** pretvoriti u **sredstvo za izgrađivanje ličnosti**. Opet, budući da je predmet otjelovljenje autorova poimanja sebe-u-univerzumu (kroz materijal), to će on omogućavati i svojevrsan univerzalni govor o sebi, pa tako i (toliko spominjanu) interdisciplinarnost u pristupu – kako putem traženja vi-